

REPUBLIKA SLOVENIJA
USTAVNO SODIŠČE

Številka: U-I-380/06-11

Datum: 11. 9. 2008

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti, začetem na pobudo Roberta Battellija, Koper, ki ga zastopa dr. Andraž Teršek, Kamnik na seji 11. septembra 2008

odločilo:

- 1. Prvi odstavek 10. člena Zakona o društvih (Uradni list RS, št. 61/06) je v neskladju z Ustavo.**
- 2. Državni zbor mora ugotovljeno neskladje odpraviti v enem letu od objave te odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije.**
- 3. Pobuda za začetek postopka za oceno ustavnosti 3. člena Zakona o javni rabi slovenščine (Uradni list RS, št. 86/04) se zavrne.**

Obrazložitev

A.

1. Pobudnik kot predstavnik italijanske narodne skupnosti v Državnem zboru in kot pripadnik te narodne skupnosti izpodbija 10. člen Zakona o društvih (v nadaljevanju ZDru-1), ki ureja ime društva, in 3. člen Zakona o javni rabi slovenščine (v nadaljevanju ZJRS), ki ureja javno rabo jezika narodnih skupnosti. Pobudnik meni, da izpodbijana ureditev v neskladju z Ustavo in osamosvojitvenimi akti omejuje rabo lastnega jezika italijanske narodne skupnosti pri določitvi imena društva. Ta naj bi bila pri ustanavljanju in delovanju društva bistvenega pomena, za takšno omejitev pa ni videti ustavno dopustnega razloga. Poleg tega naj bi z njo zakonodajalec zabilasal z Ustavo določeno razliko med italijansko narodno skupnostjo in njenimi pripadniki ter pripadniki katerekoli druge narodnostno opredeljene skupine ljudi. Izpodbijana ureditev naj bi zato kršila posebne pravice, ki jih imajo avtohtoni narodni skupnosti ter njihovi pripadniki po 11. in 64. členu Ustave. Bila naj bi tudi v neskladju z 2. členom in s prvim odstavkom 5. člena Ustave, ki že na ravni ustavnih načel zagotavljata zaščito in pravice teh skupnosti. Njihovim pripadnikom naj bi kršila tudi pravico do svobodnega izražanja iz 39. člena Ustave. Pobudnik meni, da je prvi odstavek 10. člena ZDru-1 v neskladju z Okvirno konvencijo za varstvo narodnih manjšin (Uradni list RS, št. 4/98 – v nadaljevanju MKUNM) in Evropsko listino o regionalnih ali

manjšinskih jezikih (Uradni list RS, št. 17/00 – v nadaljevanju MELRJ), v posledici pa tudi z 8. členom Ustave. Sklicuje se na dosedanjo ustavno presojo glede varstva uporabe jezika narodnih skupnosti v odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-218/04 z dne 20. 4. 2006 (Uradni list RS, št. 46/06 in OdlUS XV, 29) in glede pomena jezikovnih vezi narodne manjšine z lastnim jezikom, kot izhaja iz smisla odločbe št. U-I-296/94 z dne 28. 1. 1999 (Uradni list RS, št. 14/99 in OdlUS VIII, 21). Izpodbijana določba ZJRS po mnenju pobudnika položaja in rabe jezika narodne skupnosti ne razrešuje, temveč ohranja stanje pravne negotovosti, zato naj bi bila nejasna in nedorečena ter kot taka v neskladju z 2. členom Ustave. Ustavno sporen naj bi bil tudi 17. člen ZJRS. Pravila o jeziku, v katerem mora biti firma oziroma ime pravnih oseb zasebnega prava in fizičnih oseb, ki opravljajo registrirano dejavnost, naj bi bila z Ustavo v pomensko enakem neskladju kot že izpodbijana ureditev, če naj bi se pojem "tuj jezik" nanašal tudi na ustavno varovani narodni skupnosti in njune pripadnike.

2. V vlogi, s katero je pobudnik dopolnil in popravil pobudo ter odgovoril na stališča v mnenju Vlade in v gradivu za odgovor Državnega zbora, je na novo opredelil glavni očitke o neskladju z Ustavo. Ta naj bi bil v tem, da izpodbijana zakonska ureditev pomeni odmik od ustavne zahteve po "hkratni uradnosti" in "enakopravnosti" slovenskega jezika in jezikov narodnih skupnosti na območjih, kjer ti živita. Pobudnik namreč meni, da bi bilo Ustavi zadoščeno šele v primeru, če bi zakon določal, da morajo biti imena društev v slovenskem jeziku in v jeziku narodne skupnosti, izpodbijana ureditev pa naj bi v neskladju z Ustavo podrejela javno rabo jezikov obeh narodnih skupnosti slovenskemu jeziku. Pobudnik sicer ugotavlja, da izpodbijana določba ZDru-1 rabe jezika narodnih skupnosti izrecno ne prepoveduje, vendar naj bi varstvo rabe svojega jezika zagotavljala le na ravni splošnega ustavnega varstva iz 61. in 62. člena Ustave. To pa naj bi bilo glede na posebno ustavno varstvo in pravice narodnih skupnosti in njihovih pripadnikov nezadostno. Pobudnik ugotavlja, da iz mnenja Vlade in iz gradiv za odgovor Državnega zbora izhaja, da so ustavne pravice do uporabe jezika narodnih skupnosti zagotovljene že z izbirno možnostjo uporabiti svoj jezik ob obvezni uporabi slovenskega jezika. V zvezi s tem opozarja, da sta ustanovitev in delovanje društva vsaj deloma uradni dejanji, vsekakor pa sta javni dejanji. Zato naj bi bilo stališče o izbirnosti v neskladju s kriteriji za enakopravno javno uporabo jezikov narodnih skupnosti na območjih, kjer ti živita, kot izhaja iz odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-218/04. Glede izpodbijane določbe ZJRS pa pobudnik dodatno meni, da sama po sebi ni ustavno sporna, taka je glede na svoj učinek, ker naj ne bi zagotavljala, da področni zakoni ne bi zmanjševali stopnje enakopravnosti jezikov na narodnostno mešanih območjih. Meni namreč, da obstaja nevarnost postopnega področnega zniževanja varstva jezikovnih pravic narodnih skupnosti.

3. Državni zbor v odgovoru meni, da pobuda ni utemeljena. Pobudnik naj bi izhajal iz napačnega razumevanja 10. člena ZDru-1, saj pri poimenovanju društev jezik narodne skupnosti po njegovi oceni ni v podrejenem položaju. Izpodbijana določba naj bi sledila 11. členu Ustave, ki z uporabo besede "tudi" le za območja, kjer narodni skupnosti živita, določa, da se slovenščina in jezik narodne skupnosti kot uradna jezika uporabljata enakopravno. Enako naj bi določala tudi izpodbijana določba ZDru-1. Fakultativnost uporabe prevoda imena društva v jeziku narodne skupnosti naj bi bila izraz svobode združevanja (42. člen Ustave), uporaba pojma "prevod" pa naj bi zagotavljala enak pomen obeh jezikovnih variant imena društva in ne subsidiarnosti oziroma podrejenosti jezika narodne skupnosti. Ugotavlja, da se izpodbijana ureditev

ne nanaša samo na pripadnike narodnih skupnosti, ampak velja za vse potencialne ustanovitelje društva na tem območju. Glede na to naj bi bilo neutemeljeno trditi, da izpodbijana določba ZDru-1 pripadnikom narodne skupnosti omejuje ali prepoveduje poimenovanje društev v njihovem jeziku in vezi z njim. Te ugotovitve naj bi jasno potrjeval tudi ZJRS. Ta zakon naj bi razširjal možnost s slovenščino enakopravne rabe jezika narodnih skupnosti prek meja oblastnega komuniciranja tudi v širši javni prostor. Da gre pri tem za pravico iz pozitivne zaveze države po drugem stavku prvega odstavka 5. člena Ustave, naj bi izhajalo tudi iz odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-218/04. Državni zbor ocenjuje, da v javno rabo jezika sodi tudi ustanavljanje društev. Prav izpodbijani 3. člen ZJRS naj bi poleg prvega odstavka 1. člena ZJRS¹ zagotavljal enakopravno javno rabo slovenščine in jezika narodne skupnosti na območju, kjer ti skupnosti živita, tega splošnega pravila pa naj ne bi bilo mogoče razumeti tako, da bi ga področni zakoni lahko odpravili ali omejili. Meni, da načelo enakopravnosti jezikov pomeni, da zakon ne sme določiti, da se na zadevnih območjih uporablja samo slovenščina, in tudi ne, da se uporablja samo jezik narodne skupnosti. Tudi 17. člena ZJRS naj ne bi bilo mogoče razumeti v omejevalnem smislu, ampak v povezavi s 1. in 3. členom ZJRS. Zato naj bi izpodbijani določbi ZDru-1 in ZJRS in tudi 17. člena ZJRS ustrezali ustavnim zahtevam po pozitivnem varstvu pravic narodnih skupnosti in njunih jezikov.

4. Vlada meni, da izpodbijane določbe zakonov niso v nasprotju z Ustavo. Navaja, da mora imeti društvo zaradi nastopanja v pravnem prometu ime, ki zagotavlja identifikacijo društva in iz katerega sta razvidni pravnoorganizacijska oblika in dejavnost društva tako, da sta razumljivi vsem, ki vstopajo z njim v pravna razmerja. Zato mora biti ime društva razumljivo vsem na območju države. To naj bi bilo mogoče le, če je ime društva v slovenskem jeziku; prav zato ne more biti le v italijanskem ali madžarskem jeziku, lahko pa je dvojezično. Izpodbijana določba o imenu društva naj ne bi pomenila uresničevanja 11. člena Ustave, temveč dodatno varstvo pravic narodnih skupnosti na temelju pozitivne diskriminacije (sklicuje se na odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-218/04). Izbira vrstnega reda jezikov v imenu društva naj bi bila prepuščena ustanoviteljem društva. Izpodbijana ureditev naj ne bi bila povezana s 17. členom ZJRS, ker na območjih, kjer živita narodni skupnosti, njun jezik ni tuj jezik. Prevod imena društva je sestavni del dvojezičnega imena in ne njegov sekundarni dodatek, zato naj ne bi pomenil sekundarne tujejezične vzporednice, ampak se kot enovito dvojezično ime vpiše v register društev. Vlada opozarja, da bi sprememba izpodbijane določbe v smer, da bi si le društvo pripadnikov narodne skupnosti, ki ga ti ustanovijo za uresničevanje lastnih pravic, lahko določilo ime v jeziku narodne skupnosti, dejansko pomenila omejevanje njihovih pravic, saj bi v postopku registracije terjala preverjanje pripadnosti narodni skupnosti. Zato naj se pravica poimenovanja društva v slovenščini in v jeziku narodne skupnosti uveljavlja kot splošna pravica, kadar ima društvo sedež na območju, kjer ti skupnosti živita. Navaja, da tudi Ustava v 11. členu določa enakopravno rabo uradnih jezikov na območju, kjer živita narodni skupnosti, in

¹ Prvi odstavek 1. člena ZJRS se glasi:

„(1) Slovenski jezik (v nadaljnjem besedilu: slovenščina) je uradni jezik Republike Slovenije. V njem poteka govorno in pisno sporazumevanje na vseh področjih javnega življenja v Republiki Sloveniji, razen kadar je v skladu z Ustavo Republike Slovenije poleg slovenščine uradni jezik tudi italijanščina in madžarščina in kadar določbe mednarodnih pogodb, ki zavezujejo Republiko Slovenijo, posebej dopuščajo tudi rabo drugih jezikov.“

uporabo jezikov narodnih skupnosti ne omejuje le na njune pripadnike. Vlada poudarja, da je namen ZJRS urediti javno rabo slovenščine in ne jezikov narodnih skupnosti, zato določbe s tako vsebino vanj niti ne bi sodile. Izpodbijani 3. člen ZJRS zato ne ureja neposredno in celovito uporabe jezikov narodnih skupnosti, ampak to vprašanje prepušča področnim zakonom. Morebitna neustavnost ureditve tega vprašanja v katerem od njih pa naj ne bi pomenila tudi neustavnosti izpodbijane določbe ZJRS.

B. – I.

5. Pobudnik 3. členu ZJRS² očita neskladje z 11. in s 64. členom Ustave. Izpodbijana določba zagotavlja na območjih, kjer živita narodni skupnosti, javno rabo njihovih jezikov, tako kot ta zakon predpisuje za slovenščino in v skladu s področnimi zakoni. Že iz besedila izpodbijane določbe se razume, da prav ta določba jezikoma narodnih skupnosti daje poseben položaj in ju ne obravnava kot tuja jezika. To jasno izhaja tudi iz primerjave s 17. členom ZJRS,³ ki določa poimenovanje oseb zasebnega prava in ki ureja uporabo imena v tujem jeziku. Pomembnost tega razlikovanja za ustavnopravni položaj jezikov narodnih skupnosti je razvidna tudi iz nadaljevanja te obrazložitve. Ustavno skladnost posebne ureditve v področnih zakonih pa je Ustavno sodišče pristojno presojati posebej, upošteva okolščine posameznega primera. Morebitna neustavnost področne ureditve zato na izpodbijano določbo ne more imeti vpliva. Ne nazadnje tudi pobudnik meni, da izpodbijana določba ZJRS sama po sebi v ustavopravnem smislu ni sporna. Glede na to je Ustavno sodišče očitke pobudnika o neustavnosti 3. člena ZJRS zavrnilo kot očitno neutemeljene.

B. – II.

6. Pobudnik navaja, da izpodbija 10. člen ZDru-1, vendar je iz njegovih navedb razvidno, da izpodbija le prvi odstavek tega člena.⁴ Pobudo za oceno njegove ustavnosti je Ustavno sodišče sprejelo. Ker so bili izpolnjeni pogoji iz četrtega odstavka 26. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – ur. p. b. – v nadaljevanju ZUstS), je nadaljevalo z odločanjem o stvari sami.

² 3. člen ZJRS se glasi:

"Na območjih občin, v katerih živita italijanska ali madžarska narodna skupnost, se javna raba italijanščine ali madžarščine kot uradnih jezikov zagotavlja na način, kot ta zakon ureja javno rabo slovenščine in v skladu z določbami posameznih področnih zakonov."

³ Člen 17 ZJRS se glasi:

" (poimenovanje pravnih oseb zasebnega prava)

(1) Firma oziroma ime pravnih oseb zasebnega prava in fizičnih oseb, ki opravljajo registrirano dejavnost, se vpiše v sodni register oziroma drugo uradno evidenco, če je, skladno s področnimi zakoni, v slovenščini.

(2) Prevod firme oziroma imena v tuji jezik se lahko na območju Republike Slovenije uporablja samo skupaj s firmo oziroma imenom v slovenščini. Prevod pri tem v zapisu ne sme biti grafično bolj poudarjen kot firma oziroma ime v slovenščini."

⁴ Prvi odstavek 10. člena ZDru-1 se glasi:

"Ime društva mora biti v slovenščini. Če ima društvo sedež na območju, kjer živita narodni skupnosti, ime lahko sestavlja tudi prevod imena v italijanskem ali madžarskem jeziku. Ime se mora razlikovati od imen drugih društev in ne sme biti zavajajoče ali žaljivo."

7. Republika Slovenija zagotavlja avtohtoni italijanski in madžarski narodni skupnosti visoko stopnjo varstva.⁵ Ustava varuje avtohtoni italijansko in madžarsko narodnost ter njune pripadnike na dva načina. Na eni strani zagotavlja vsem in torej tudi njim enake človekove pravice in temeljne svoboščine ne glede na narodnost (prvi odstavek 14. člena), na drugi strani pa jim daje še nekatere posebne (dodatne) pravice. Te pravice so utemeljene z zavezo države v 5. členu Ustave, da na svojem ozemlju varuje in zagotavlja pravice narodnih skupnosti. Nekatere posebne pravice določa že 64. člen Ustave. Iz ustaljene ustavnosodne presoje izhaja, da Ustava dovoljuje tudi zakonodajalcu, da avtohtonima narodnima skupnostma in njunim pripadnikom zagotovi posebno (dodatno) varstvo (odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-283/94 z dne 12. 2. 1998, Uradni list RS, št. 20/98 in OdlUS VII, 26, št. U-I-94/96 z dne 22. 10. 1998, Uradni list RS, št. 77/89 in OdlUS VII, 196, in št. U-I-296/94). Posebne pravice, ki pripadajo samo manjšini oziroma njenim pripadnikom, so v teoriji znane kot pozitivno varstvo manjšin. Pozitivno varstvo povzroča t. i. pozitivno diskriminacijo, ker so pripadnikom manjšine zagotovljene pravice, ki jih pripadniki večine nimajo, vendar take pravice priznavajo in s tem kažejo na demokratičnost družbe. Ta institucionalni okvir je predpostavka za ohranitev identitete ter za enakopravno vključitev obeh avtohtonih narodnih skupnosti in njihovih pripadnikov v družbeno življenje (glej odločbo Ustavnega sodišča št. U-I- 218/04).

8. Takšno obravnavanje je tudi v skladu z mednarodnimi instrumenti, ki obvezujejo Republiko Slovenijo, zlasti z MKUNM⁶ in z MELRJ⁷ ter z dvostranskimi sporazumi Republike Slovenije z Italijansko republiko in z Republiko Madžarsko. Za italijansko narodno skupnost temelji zaščita na standardih, ki jih je določil že Specialni statut Svobodnega tržaškega ozemlja, priložen Londonskemu memorandumu o soglasju med vladami Italije, Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske, Združenih držav Amerike in Jugoslavije (Uradni list FLRJ, MP, št. 6/54 – v nadaljevanju Specialni statut), ki je prenehal veljati z uveljavitvijo Pogodbe med SFRJ in Italijansko republiko, sklenjene v Osimu (Uradni list SFRJ, MP, št. 1/77, Akt o notifikaciji nasledstva, Uradni list RS, št. 40/92, MP, št. 11/92).⁸ Zaščita madžarske narodne skupnosti pa temelji na Sporazumu o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne skupnosti v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 23/93, MP, št. 6/93).

9. Pobudnik izpodbija prvi odstavek 10. člena ZDru-1, ker meni, da je ta ureditev v neskladju z 11. členom Ustave, kolikor zagotavlja samo "rabo svojega jezika" v postopkih pred oblastnimi organi v okvirih 61. in 62. člena Ustave, ne pa tudi rabe

⁵ Več glej v: dr. Mitja Žagar, Aleš Novak, Pravna praksa št. 369, 1997, str. 5 in nasl., zlasti točka 2.

⁶ MKUNM v 4. členu vsebuje zavezo držav pogodbenic, da za pripadnike narodnih manjšin zagotovijo pravico do enakosti pred zakonom in do enakega pravnega varstva ter da na vseh področjih gospodarskega, družbenega, političnega in kulturnega življenja sprejmejo ustrezne ukrepe za pospeševanje polne in učinkovite enakosti med pripadniki narodne manjšine in pripadniki večinskega naroda, pri čemer ti ukrepi ne štejejo za dejanja diskriminacije; v 5. členu pa zavezo pogodbenic, da spodbujajo razmere, da pripadniki narodnih manjšin ohranjajo in razvijajo svojo kulturo ter ohranjajo bistvene sestavine svoje identitete, in sicer svojo vero, jezik, tradicijo in kulturno dediščino.

⁷ MELRJ vsebuje v 13. členu zavezo držav pogodbenic, da v zvezi z uporabo manjšinskih jezikov na področju gospodarskega in družbenega življenja nasprotujejo praksi, katere namen je odvratanje od uporabe regionalnih ali manjšinskih jezikov v zvezi z gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi.

⁸ Glej več: E. Petrič, Mednarodnopravni položaj slovenske manjšine v Italiji, Založništvo tržaškega tiska, Trst 1980, str. 77 in dalje; tudi E. Petrič: Die völkerrechtliche Lage der italienischen Minderheit in der SFR Jugoslawien und der slowenischen Minderheit in Italien, v G. Ernst, Das Patriarchat Aquileia – Schnittpunkt der Kulturen, Regensburg 1983, str. 39 do 57.

svojega jezika kot uradnega jezika po 11. členu Ustave na območjih, kjer ti narodni skupnosti živita, in ne glede na rabo jezika v okviru posebnih pravic avtohtonih narodnih skupnosti iz 64. člena Ustave. Pobudnikove navedbe se osredotočajo na položaj jezika italijanske narodne skupnosti. Ustavno sodišče je upoštevalo, da se ta ureditev v enaki meri nanaša tudi na madžarsko narodno skupnost.

10. Posebne pravice iz 64. člena Ustave so specialna ureditev v razmerju do drugih človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki jih Ustava že sicer zagotavlja. Za ohranjanje svoje narodne identitete je v prvem odstavku 64. člena Ustave narodnima skupnostima in njunim pripadnikom zagotovljena pravica ustanavljati organizacije kot posebna pravica v razmerju do svobode zbiranja in združevanja iz 42. člena Ustave. To pomeni, da je treba za ti narodni skupnosti in njune pripadnike pravico do zbiranja in združevanja razumeti širše kot v primeru drugih posameznikov, in sicer kot pravico, ki zagotavlja tudi ohranjanje narodne identitete. Posebne pravice iz 64. člena Ustave dopolnjuje ustavna določba o jeziku avtohtonih narodnih skupnosti kot uradnem jeziku v Republiki Sloveniji.⁹ Ustava v 11. členu določa, da sta (poleg uradnega jezika v Sloveniji, ki je slovenščina) na območjih občin, v katerih živita italijanska ali madžarska narodna skupnost, uradna jezika tudi italijanščina ali madžarščina. To pomeni, da imajo državni organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil dolžnost s pripadniki teh skupnosti uradovati v njihovem jeziku.¹⁰

11. Ustavno sodišče je že zavzelo stališče, da je treba procesno jamstvo iz 62. člena Ustave (pravica do uporabe svojega jezika in pisave v postopkih pred oblastnimi organi) razumeti in razlagati skupaj s 64. členom Ustave, kadar je na območjih, kjer narodni skupnosti živita, stranka postopka pripadnik te skupnosti. Namen posebnih pravic, ki jih navedena ustavna določba v povezavi s 5. členom Ustave zagotavlja tema skupnostima in njunim pripadnikom, je ohranitev identitete narodnih skupnosti. Vsebino 64. člena Ustave, v katerem ni neposredno določena tudi pravica pripadnikov teh skupnosti v zvezi z uporabo njihovega jezika v postopkih pred državnimi organi, je treba povezati z 11. členom Ustave, ki sam zase sicer neposredno ne ureja človekovih pravic, pač pa, izhajajoč iz ustavne zaveze o varstvu in zagotavljanju pravic avtohtonih narodnih skupnosti, na območjih občin, kjer ti skupnosti živita, določa kot uradna jezika (poleg slovenščine) tudi italijanščino in madžarščino (glej odločbo Ustavnega sodišča št. Up-404/05 z dne 21. 6. 2007, Uradni list RS, št. 64/07 in OdlUS XVI, 101, točka 6 obrazložitve).

12. Sam postopek registracije društva (17. do 22. člen ZDru-1) je upravnopravna zadeva, ki mora v skladu z 11. členom Ustave na območjih, kjer narodni skupnosti živita, potekati tako, da je spoštovana ureditev uporabe obeh uradnih jezikov.¹¹ Vendar imena društva ni mogoče razumeti le kot obveznega dela registracije društva,¹² torej le v postopkovni razsežnosti, ampak zlasti kot sporočilo širši javnosti.

⁹ M. Orehar Ivanc v L. Šturm (ur.), Komentar Ustave Republike Slovenije, Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, Ljubljana 2002, str. 622.

¹⁰ T. Jerovšek v L. Šturm (ur.), Komentar Ustave Republike Slovenije, Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, Ljubljana 2002, str. 161.

¹¹ Zakon o državni upravi (Uradni list RS, št. 113/05 – ur. p. b. – ZDU-1) v drugem odstavku 4. člena določa, da upravni organi poslušajo oziroma uporabljajo jezik narodne skupnosti, če stranka, ki živi na tem območju, v postopku uporablja jezik narodne skupnosti, kar pomeni, da je uporaba jezika narodne skupnosti v tem postopku vezana na opredelitev same stranke.

¹² Društvo pridobi pravno osebnost z vpisom v register društev (5. člen ZDru-1), o čemer upravna enota izda odločbo (19. člen ZDru-1). Ime društva je obvezna vsebina temeljnega akta društva (prvi

Z imenom društvo kot pravna oseba zasebnega prava deluje v družbi in vstopa v razmerja z drugimi osebami, zasledujoč cilje, zaradi katerih je bilo ustanovljeno. Gre torej za javno rabo jezika. Zato je v tem primeru ustavnopravno varstvo jezika narodnih skupnosti zagotovljeno v okviru pravice do združevanja, ki je za pripadnike narodne skupnosti še dodatno urejena v 64. členu Ustave. Po tej ustavni določbi so posebne pravice pri ustanavljanju organizacij zagotovljene v izrecni povezavi z ohranjanjem narodne identitete. Njena bistvena sestavina pa je jezik.¹³ Glede na to je v povezavi z združevanjem z namenom ohranjanja narodne identitete v okviru te ustavne določbe varovan tudi jezik narodnih skupnosti. To varstvo je po vsebini širše, kot ga določa 11. člen Ustave, skupaj pa pomenita smiselno celoto. Zato imata jezika narodnih skupnosti na območju, kjer ti skupnosti živita, poseben ustavni položaj in varstvo ter kot taka nista tuja jezika.

13. Na podlagi četrtega odstavka 64. člena Ustave zakon ureja položaj in način uresničevanja pravic italijanske in madžarske narodne skupnosti na območjih, kjer živita, ter tiste pravice, ki jih pripadniki teh narodnih skupnosti uresničujejo tudi zunaj teh območij. Zakonodajalec zato tudi glede jezika, v katerem je ime društva, s sedežem na območju, kjer narodni skupnosti živita, lahko določi, kako se pri tem uresničujejo pravice teh skupnosti. Vendar mora pri tem spoštovati njun ustavnopravni položaj in pravice. Italijanščine in madžarščine kot jezikov avtohtonih narodnih skupnosti na območjih, kjer ti živita, zato ne sme obravnavati kot tujih jezikov. To pa pomeni, da v teh razmerjih italijanščine in madžarščine ni dopustno (ob slovenščini) uporabljati kot prevod. Pravice v zvezi z uporabo jezikov teh narodnih skupnosti mora urejati z določitvijo načina neposredne uporabe teh jezikov, torej italijanskega in madžarskega jezika. Ker izpodbijana ureditev za društva s sedežem na območju, kjer avtohtoni skupnosti živita, določa uporabo prevoda imena društva v italijanskem ali madžarskem jeziku in ne uporabe tega jezika samega, ni v skladu s pravicami, ki jih ti narodni skupnosti uživata po prvem odstavku 64. člena Ustave. Zato je Ustavno sodišče odločilo, da je izpodbijana ureditev v neskladju z navedeno določbo Ustave (1. točka izreka). Zakonodajalcu je določilo enoletni rok za odpravo ugotovljene neskladnosti z Ustavo (2. točka izreka).

14. Ker je Ustavno sodišče že zaradi položaja jezika narodnih skupnosti ugotovilo neskladnost izpodbijane ureditve z Ustavo, se ni spuščalo v obravnavo drugih očitkov pobudnika. Zakonodajalec ima že po Ustavi pooblastilo, da z zakonom uredi položaj in način uresničevanja pravic italijanske in madžarske narodne skupnosti na območjih, kjer živita. Pri tem mora upoštevati ustavno zagotovljeno varstvo pravic narodnih skupnosti, lahko pa na ustavno skladden način določi še dodatne pravice. Iz novejših mednarodnopravnih instrumentov izhaja, da naj bi države pogodbenice pravice narodnih manjšin, ki so v njih določene, uresničevale na podlagi ocene konkretnih okoliščin in v smislu prilagajanja dejanskim potrebam uporabnikov manjšinskega jezika.¹⁴ Glede na take ocene lahko zakonodajalec ob uskladitvi

---

odstavek 9. člena ZDru-1) in s tem obvezna sestavina zahteve za registracijo (prvi odstavek 18. člena ZDru-1). Iz imena društva mora biti razvidna dejavnost društva (drugi odstavek 10. člena ZDru-1).

¹³ Glej tudi: E. Petrič, Mednarodnopravno varstvo narodnih manjšin, Založba Obzorja, Maribor 1977, str. 301.

¹⁴ Glej več v: V. Klopčič, Individualni in kolektivni elementi v mednarodnopravnem varstvu človekovih pravic, doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta, Ljubljana, september 2002, str. 104, 105 in 168.

zakona z Ustavo podrobneje ali drugače določi ukrepe pozitivnega varstva jezika narodnih skupnosti v zvezi z ustanavljanjem in delovanjem društev.

C.

15. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi drugega odstavka 26. člena in 48.člena ZUstS ter tretje alineje tretjega odstavka 46. člena Poslovnika Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07) v sestavi: predsednik Jože Tratnik ter sodnici in sodniki mag. Marta Klampfer, mag. Miroslav Mozetič, dr. Ernest Petrič, Jasna Pogačar, dr. Ciril Ribičič in Jan Zobec. Odločbo je sprejelo soglasno.

Jože Tratnik
Predsednik